

Foto 1. Midden in een hondentoilet in hartje Nijmegen (Gld) bevindt zich een meetstation voor grondwater. De metingen van dit station tellen mee voor de derogatie voor de landbouw.

Landbouw ook aan de lat voor nitraat uit de stad

De Europese Commissie heeft nitraat uit stedelijke bronnen bij de Nederlandse landbouw op de rekening gezet. Dit blijkt uit onderzoek van STAF. STAF vroeg de meetlocaties en -gegevens op, die de Europese Commissie had gebruikt in haar rapportage over nitraat uit agrarische bronnen. Metingen in een hondentoilet in hartje Nijmegen en stedelijke groenstroken blijken ook in de rapportage te zijn verwerkt. De Commissie gebruikte dezelfde gegevens voor de onlangs verstrekte derogatiebeschikking. Volgens de Europese Commissie is Nederland zelf verantwoordelijk voor de aanlevering van de gegevens. Nederland zegt op haar beurt dat de Europese Commissie verantwoordelijk is voor de rapportage.

In oktober 2021 publiceerde de Europese Commissie haar vier jaarlijkse waterrapportage (2016-2019), conform Richtlijn 91/676/EEG. Die richtlijn heeft als doel het water te beschermen tegen nitraat uit agrarische bronnen. Volgens de grondwater-rapportage van de Europese Commissie wordt op 14 procent van de meetlocaties de norm voor nitraat (50 mg/liter) overschreden. Op 73% van de meetlocaties is het nitraatgehalte minder dan 25 mg per liter en dus zeer goed. Deze waarden staan ook vermeld in de derogatiebeschikking, die dit najaar werd gepubliceerd.

LOCATIES MET NORMOVERSCHRIJDING

De Europese Commissie werkt in haar waterrapportage met kaartjes. Hierop is te zien waar de kwaliteit van het water goed is (groen) en waar de norm wordt overschreden (rood). In figuur 1 de kaart voor grondwater.

Op de kaart voor grondwater staan 24 rode punten. Hier wordt de nitraatnorm overschreden. Daarnaast zijn er 9 meetpunten (oranje), die tegen de grenswaarde aanzitten. STAF wil weten waar deze locaties precies liggen. Via het RIVM wordt

het databestand dat naar Brussel is gestuurd, verkregen. Het betreffen metingen van het Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit (LMG), over de meetjaren 2016-2019. De metingen zijn gedaan in ondiep (rond 10 meter diep) en middeldiep (rond 20 meter diep) grondwater.

STAF zoomt in op de locaties met een normoverschrijding, en komt uit

op verrassende plekken. Een aantal meetlocaties blijkt niet in landbouw-gebied te liggen.

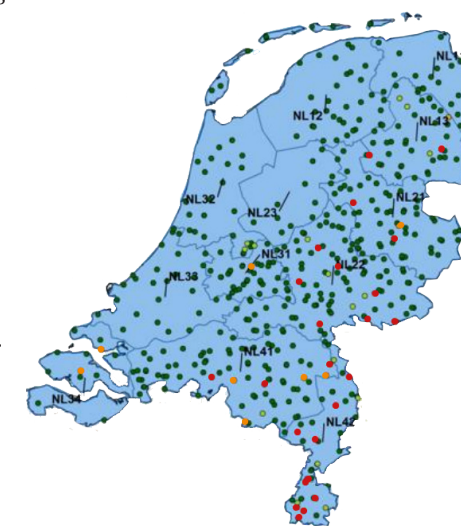
HONDENTOILET NIJMEGEN

Eén van de rode meetpunten bevindt zich in hartje Nijmegen. Hier worden nitraatwaarden rond de 50 mg gemeten, op een diepte tussen 10 en 28 meter. STAF besluit op deze locatie te gaan kijken. Op de aangegeven coördinaten bevindt zich een hondentoilet. De meetbuis blijkt zelfs middenin het hondentoilet te liggen (zie foto 1). Op deze locatie stond vroeger de houtfabriek van Gebr. Van Swaay. De houtopslag van de fabriek ging in de vorige eeuw in vlammen op.

Merkwaardig dat de metingen van dit station worden meegewogen in de Europese nitraatrapportage over de landbouw, inclusief de derogatiebeschikking. Dat de nitraat hier uit agrarische bron komt, is zeer onwaarschijnlijk.

WOONWIJK CENTRUM ZWOLLE

Echt hoog zijn de nitraatconcentraties die worden gemeten in het grondwater in Zwolle. Op een diepte van 8 tot 10 meter zijn nitraatconcentraties

Figuur 1. Locaties waar de nitraatnorm voor grondwater wordt overschreden (rood) of bijna wordt overschreden (oranje).

Bron: Europese Commissie.

Foto 2. Nabij het centrum van Zwolle (Ov) staat nu deze woonwijk. Vroeger was hier industrie. In het groenperk bevindt zich een meetstation voor grondwater (niet zichtbaar op de foto). De metingen tellen mee voor de derogatie van de landbouw.

vastgesteld tot 167 mg/l. Dit is een zeer forse overschrijding van de norm van 50 mg/l. Het meetstation blijkt zich te bevinden nabij het centrum van Zwolle, in een groenperk van bomen en struiken (foto 2). Voorheen bevond zich hier industrie. De metingen zijn door de Europese Commissie bij de landbouw op de rekening gezet. Maar de landbouw is ver weg.

Hoewel provincies verantwoordelijk zijn voor het grondwater, heeft provincie Overijssel geen antwoord. “Dit betreft een meetbuis van het RIVM. Zij voeren hier de metingen uit”, aldus de woordvoerder.

VILLAWIJK BILTHOVEN

Dan naar Bilthoven. Hier bevindt zich een 'oranje' meetpunt. Hier worden nitraatwaarden gemeten rond 50 mg/liter, op een diepte van 10 – 12 meter. Het meetstation wordt aange troffen in een villawijk in dit Utrechtse dorp, naast de school in een parkje (foto 3). Ook hier geen landbouw in de buurt.

Meer meetstations die relatief hoge

Foto 3. In een betere buurt in Bilthoven (U), treffen we een meetstation voor grondwater aan naast een school. Geen landbouw in de buurt. Desondanks tellen de metingen van dit station mee voor de derogatie van de landbouw.

nitraatwaarden laten zien, blijken in steden en dorpen te liggen: Weert (L), Bussum (NH), Laren (NH), Hilversum (NH), Nieuw Loosdrecht (NH), Didam (Gld). Ook ligt er een meetpunt bij de grote Limburgse industrie Chemelot. Navraag bij enkele provincies levert één antwoord op: Je moet niet bij ons, maar bij het RIVM zijn.

NITRAAT UIT STAD BIJ LANDBOUW OP REKENING

De Europese rapportage vanwege Richtlijn 91/676/EEC gaat over de bescherming van water tegen nitraat uit de landbouw. Ditzelfde geldt voor de derogatiebeschikking. Je zou dus verwachten dat beide documenten

gebaseerd zouden zijn op louter meetstations voor de landbouw. Dit blijkt niet zo te zijn. Ook de metingen van meetstations in grote steden en industriegebied zijn door de Europese Commissie meegewogen. Overigens, zonder dat dit vermeld wordt. De Europese Commissie zet nitraat uit de stad bij de Nederlandse landbouw op de rekening. Wie is hiervoor verantwoordelijk?

NEDERLAND NIET VERANTWOORDELIJK

De provincie is verantwoordelijk voor de kwaliteit van haar grondwater. Echter, de provincies die om een verklaring wordt gevraagd, verwijzen naar het RIVM. Het RIVM laat weten

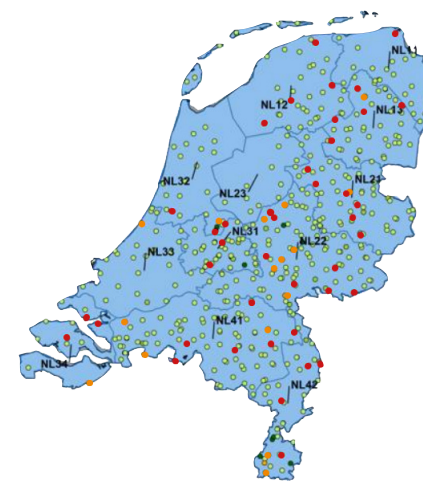

Europa kijkt anders naar waterkwaliteit

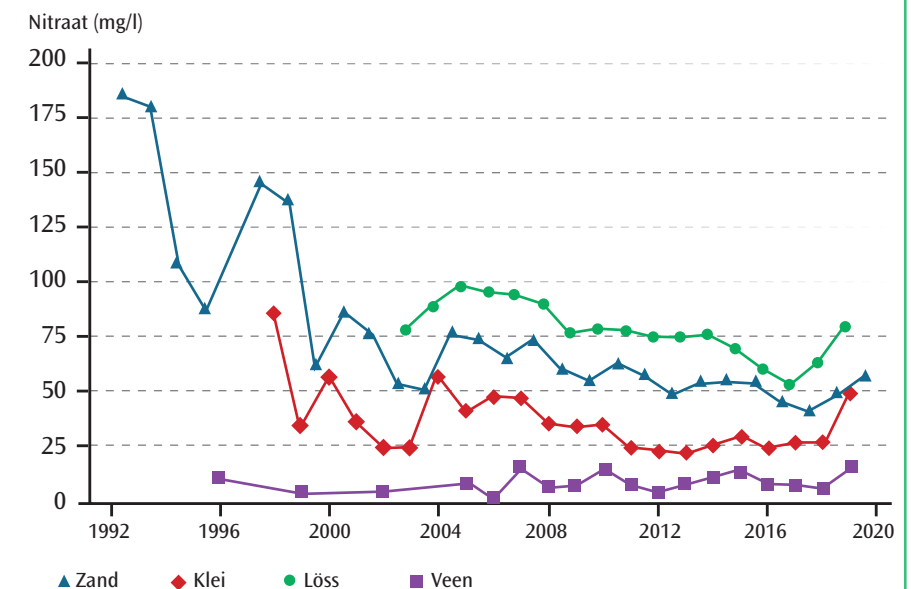
Europa kijkt naar het aantal normoverschrijdingen en de locaties waar de normoverschrijdingen worden gezien. Het percentage normoverschrijdingen moet in de tijd dalen. Als op steeds meer meetlocaties de norm wordt gehaald, werken de maatregelen. In haar rapportage geeft de EU precies aan welke locaties een punt van zorg zijn. Dit zijn de locaties waar een verslechtering is opgetreden (toename nitraat). Nederland kijkt naar de

gemiddelde nitraatconcentratie, over heel Nederland of in regio's. De gemiddelde nitraatconcentratie moet dalen (figuur 3).

In de Nederlandse systematiek worden alle boeren aan de lat gezet, om een gemiddeld doel te halen. Het maakt daarbij niet uit of op lokaal niveau de norm gehaald wordt. In de Europese systematiek ligt de focus op locaties met een normoverschrijding.

Figuur 2. Europa wil een dalend percentage normoverschrijdingen zien, en is scherp op meetlocaties waar een verslechtering is opgetreden (gemarkeerd met een rode/oranje punt). Bron: EU/2021

Figuur 3. Nederland wil een dalende gemiddelde nitraatconcentratie zien. Bron: RIVM/2020

dat de gegevens die de Europese Commissie heeft gebruikt, inderdaad afkomstig zijn uit haar meetnetten. “Deze brondata zijn voor publicatie voorbereid door BRO (Basisregistratie Ondergrond).” BRO zegt desgevraagd geen bemoeienis te hebben met de keuze van meetlocaties. Zij beperkt zich tot de registratie.

Weet het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat meer? Deze zegt het RIVM opdracht te hebben gegeven voor de nitraatrapportage. Maar verder geen betrokkenheid te hebben bij de rapportage van de Europese Commissie. Ook het RIVM laat weten geen rol te spelen in de EU-rapportage. “Daarvoor moet je bij het Joint Research Centre (JRC) van de Europese Commissie zijn.”

REACTIE EUROPESE COMMISSIE

STAF legt de kwestie voor aan het JRC. De Europese Commissie neemt de beantwoording op zich. Deze laat

weten dat Nederland zelf verantwoordelijk is voor de aanlevering van de gegevens. “Het is aan de lidstaten zelf om een representatief meetnet op te zetten.” Moet dat meetnet in dit geval naast agrarische meetstations, ook stedelijke meetstations bevatten? “De

landbouw moet tenminste domineren in de metingen”, antwoordt de woordvoerder van de Europese Commissie. Met andere woorden: meetpunten in steden horen niet thuis in rapportages over nitraat uit agrarische bronnen. ■

Conclusies

1. De Europese Commissie zet nitraat uit stedelijke bronnen bij de landbouw op de rekening, in haar laatste vierjaarlijkse rapportage over Nederland. (Betreft rapportage over 2016-2019 conform Richtlijn 91/676/EEG). Deze Europese rapportage vormt mede de basis voor de derogatiebeschikking.
2. Metingen van de volgende stedelijke meetpunten zijn meegewogen in de rapportage en de concept-derogatiebeschikking: hondentoilet in hartje Nijmegen, woonwijken in onder meer Weert, Zwolle en Bilthoven.
3. Volgens Nederlandse autoriteiten is de Europese Commissie verantwoordelijk voor de inhoud van haar rapportage. Volgens de Europese Commissie heeft Nederland zelf de gegevens aangeleverd.
4. Rapportage en derogatie-beschikking gaan over nitraat uit agrarische bronnen. Landbouw moet dan ook domineren in de metingen, volgens de Europese Commissie. Meetlocaties in steden horen hierin niet thuis.